

Якубовський О. Р., Олійник А. В.
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ БАНКОМ»

Актуальність дослідження. Внаслідок банківських криз, останнім часом, проявилось протиріччя між необхідністю антикризового підходу до управління банківськими установами та відсутністю комплексних і сучасних методик профілактики та подолання кризових явищ. Циклічність економічних процесів, зокрема періодичне виникнення криз у функціонуванні банківського сектору, виносить на перший план потребу в усуненні вищезазначеного протиріччя.

Банк складається із взаємопов'язаних елементів, зв'язків, відносин і являє собою їх цілісність, тобто є системним утворенням, яке може знаходитися в стійкому або нестійкому становищі. При цьому процеси розвитку системи банку циклічні і не усіма процесами можна управляти, що є свідченням складності системи. Вважаємо, що управління складними системами виступає антикризовим на усіх етапах функціонування і розвитку, а вміння передбачати та розпізнавати кризу визначає ефективність управлінських рішень. Таким чином, сутність антикризового управління банком розкривається через системний підхід, який дозволяє розглядати об'єкт дослідження як систему, що об'єднує організаційно-фінансові підсистеми, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти поняття «антикризове управління банком» досліджені багатьма науковцями, серед яких І. О. Бланк, М. А. Бас, А. О. Єпіфанов, В. В. Коваленко, О. В. Крухмаль, С. Б. Манжос та інші.

Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних дослідників, на наш погляд, питання антикризового менеджменту банківських

установ залишаються недостатньо розробленими як в теоретичному, так і у практичному аспектах. Першочергового вирішення потребують питання систематизації та уточнення підходів до визначення поняття «антикризове управління банком».

Метою статті є аналіз та систематизація підходів до визначення поняття «антикризове управління банком».

Виклад основного матеріалу. Як показує аналіз наукової літератури, ряд науковців сутність антикризового управління банком розглядають як поєднання заходів організаційного та фінансового менеджменту. Аналіз основних підходів до визначення антикризового управління банком наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «антикризове управління банком»

Автор, джерело	Визначення
Постійно організоване управління діяльністю банку щодо діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ	
А.О. Єпіфанов, [1, с.183]	Антикризове управління банківськими установами – це комплекс заходів щодо виявлення кризотворчих факторів, профілактики, своєчасної діагностики, попередження і нейтралізації кризових явищ, спрямований на досягнення цілей стратегії та прогресивний розвиток
А.Я. Кузнецова, [2, с.145]	Антикризове управління в банку – це управлінський процес, що має упереджувальний характер, здійснюється на стратегічних засадах, починається та продовжується з перших днів існування банку, постійно і завжди
Недопущення та уникнення виникнення кризових ситуацій в діяльності банку	
І.О. Бланк, [3, с.425]	Антикризове управління в банку – це розроблення та реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності і відновлення достатнього рівня фінансової стійкості банку, яка забезпечує його вихід з кризового фінансового стану
Комплекс антикризових превентивних і реактивних заходів	
М.А. Бас, [4, с.25]	Антикризове управління банком – це комбінація заходів організаційного та фінансового менеджменту, які здійснюються управлінською ланкою безпосередньо кожного банку та уповноваженими органами регулювання й нагляду за банківською діяльністю у час кризи, і дозволяють банківським структурам вийти з негативного періоду з найменшими втратами

Антикризове управління, як складова фінансової безпеки банку	
С.Б. Манжос , [5, с.16]	Антикризове управління – це фінансові відносини, що представляють собою комплексну систему управлінських заходів щодо діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ з метою підвищення рівня фінансової безпеки, зниження наслідків ураження кризою та подальшого розвитку банку шляхом використання всього потенціалу сучасного менеджменту
Застосування соціально-економічних процедур оздоровлення	
В.В. Коваленко, О.В.Крухмаль, [6, с.24]	Антикризове управління банком – це процес застосування відповідних економічних та соціальних процедур із профілактики і/або оздоровлення банку з метою запобігання чи підвищення його платоспроможності

Так, А. Кузнєцова вважає, що антикризове управління банком це управлінський процес, що має упереджувальний характер, здійснюється на стратегічних засадах, починається та продовжується з перших днів існування банку, постійно і завжди [2, с.145].

Деякі науковці стверджують, що антикризове управління банківською системою – це комплекс управлінських дій, спрямований на підтримання стійкого, стабільного стану банківської системи протягом усього періоду її функціонування, який може бути швидко адаптований та змінений залежно від стану зовнішнього та внутрішнього середовища [6, с.105].

Ряд науковців трактують антикризове управління банком як комплекс засобів та заходів правового, організаційного та фінансового характеру, які спрямовані на виявлення та попередження кризових ситуацій у діяльності банку, відновлення його ліквідності, платоспроможності, конкурентної позиції на ринку, а також забезпечення тривалої фінансової стійкості [6, с.111].

Зазначені підходи до антикризового управління банківською установою не роблять наголос на чіткому розмежуванні цього поняття та ризик-менеджменту в діяльності банку. Також не враховується необхідність визначення та класифікації етапів кризи у банку з метою застосування антикризових інструментів, адекватних формам прояву та ступеню впливу кризових явищ. Недостатньо розкривається регуляторний та інституційний

аспекти антикризового управління банками, наприклад, призначення тимчасової адміністрації, тощо.

Таким чином, антикризове управління банком, - це набір управлінських рішень та їхня реалізація, які необхідно запроваджувати ще тоді, коли банк знаходиться в нормальному працюючому стані, із метою діагностики, нейтралізації та подолання кризових явищ і їхніх чинників на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки з метою мінімізації збитків від кризи, а також створення умов щодо подальшого розвитку банківської установи.

Отже, узагальнивши існуючі підходи, ми пропонуємо у відповідності із кризовою ситуацією діяльності банківської системи України таке визначення антикризового управління – управління, спрямоване на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів і усунення загроз появи кризових ситуацій, а в разі їх появи – аналіз і прийняття швидких заходів ліквідаційного характеру з найменшими втратами та негативними наслідками [7].

Для більш глибокого розкриття змісту антикризового управління з позицій окремої банківської установи, узагальнивши існуючі підходи, ми пропонуємо використовувати таке визначення: «Антикризове управління банком – це комплекс форм впливу та заходів організаційного і фінансового характеру в діяльності банку, що спрямований на раннє виявлення, попередження, протидію та подолання кризових явищ із мінімальними затратами».

Висновки. Отже, багатогранність економічного та управлінського розуміння поняття «антикризове управління банком», на наш погляд, пояснюється подвійною природою кризи, яка одночасно створює і руйнує, тобто формує передумови та готує умови для подальшого розвитку банку. У даному випадку банк має змінити попередню стратегію діяльності на нову.

Таким чином, антикризове управління банком – це специфічна сфера діяльності банківської установи, що має на меті як подолання кризових явищ, так і запобігання їх виникненню. Основні антикризові заходи реалізуються як на макрорівні, так і на рівні окремої банківської установи (усунення дефіциту

ліквідності, капіталізація, тощо). Під час використання конкретних інструментів антикризового управління банком варто враховувати вплив інституційних чинників, а саме виконання регулятором функції кредитора останньої інстанції.

Під антикризовим управлінням банком слід розуміти комплекс форм впливу та заходів організаційного і фінансового характеру в діяльності банку, що спрямований на раннє виявлення, попередження, протидію та подолання кризових явищ із мінімальними затратами. Слід виокремити наявність функціональної (заходів на рівні окремої банківської установи, зокрема реструктуризація проблемних кредитів, докапіталізація шляхом збільшення статутного капіталу тощо) та інституційної (врахування аспектів регуляторного середовища та ринкових інститутів) складових цього поняття.

Література

1. Єпіфанов А. О. Управління ризиками банків : монографія / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] ; за заг. ред. А. О. Єпіфанова, Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283 с.
2. Кузнєцова А. Я. Антикризове управління в банківському секторі економіки України: стан, проблеми і перспективи: монографія / А. Я. Кузнєцова, В. О. Джулай. – К.: УБС НБУ, 2012. – 202 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга: Ника-Центр, 2004. – 656 с.
4. Бас М. А. Антикризове управління банківськими установами: теоретичний аспект / М. А. Бас // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 5. – С. 25-27.
5. Манжос С. Б. Антикризове управління банківською діяльністю: форми і технології / С. Б. Манжос // Науковий вісник херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 6. Частина 5. – С. 16-20.
6. Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія / В. В. Коваленко, О. В. Крухмаль. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 198 с.

7. Олійник А. В. Реструктуризація банківської системи України як інструмент протидії банкрутству банків / А. В. Олійник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. - № 4. – Т.2. – С.190-196